

İnanç ve Akıl

Altan Ekmen

İnsana yaratıcı tarafından bahşedilen en büyük hediye olan akıl ve yine bu hediyein bozulmadan korunması için gönderilen ilahi emirlerden teşekkür eden inanç, (iman) farkında olmasak ta hayatımızı kuşatan ve insanlığın binlerce yıldır sürdürdüğü medeniyet yolculuğunda bize kılavuzluk yapan iki önemli soyut varlıktır. Bazen ikisini birbiriyle çatışma halinde görürüz, bazen de ikisini bir arada kol- kola aynı hedefe doğru yürürken...

Bu ikiliden en çok tartışma konusu olan akıldır ki; kendisine bazen gereğinden çok değer verilerek tanrılaştırılır, bazen de çok önemsiz gibi gösterilerek değersizleştirilir. Bu iki durumda da hem akıl hem de akıl etmesi gereken insan oğlu zarar görür. Hasta iken ilaç kullanmayı reddeden hasta gibi akletmeyi ret eden insanlıkta onun yokluğunda hayata tutunmada zorlanır. Aslına bakılırsa akıl ve inanç uçan bir kuşun iki kanadına benzetilir. Geçmişte ünlü düşünürler tarafından bu benzetme çokça yapılmıştır. Biz bu gün farklı bakış açısıyla konuyu açarsak:

Akıl, evin 20 yaşındaki delikanlısı gibidir. Güçlü, kuvvetli, kabına sığmayan heyecanı ve arzuları sınırsız ama denetime ve gözetime muhtaç bir aslan parçasıdır. İnanç ise evin 70 yaşındaki bilge dedesi gibidir. O sakindir, durgundur aklın yüksek heyecanı ve sınırsız arzularını, tezcanlılığını bilge duruşu, öğütleri ve telkinleri ile firenler, onu korur, yanlış düşmesinin, yanlış yapmamasının önüne geçer.

Akıl hep sorar, soruşturur, koşturur, daha iyisi nerededir, nasıldır diye araştırır ve asla durmak nedir bilmez. İnanç ise sormaktan ziyade inanmayı, teslimiyetçiliği ve kendi alanındaki konuları sormadan tasdik etmeyi diler. Akıl şüphe etmeyi inanç ise tam tersine şüphe etmemeyi öğretir.

Akıl bireyseldir, bencildir, tek başına hareketi sever her zaman "ben ben" der. İnanç ise çoklu hareket kabiliyetine sahiptir her zaman "biz" der ve toplu hareket etmeyi benimser.

Akıl, başka aklın ürünü olan eşyaları ve nesnelere geliştirmeyi, dönüştürmeyi veya onların yerini alacak yenilerini icat etmeyi sever. İnanç ise mevcudu korumayı ve muhafaza etmeyi, inançlarını değiştirmeyip sabit tutmayı onu ilk haliyle yaşatmayı kabullenir.

Akıl varlığının farkına vardığı andan itibaren kendisini yine kendi varlığı üzereinden ifade eder. Deneyler yapar, binlerce kez yanılır, binlerce kez yanlış düşer ama peşinde olduğu metanın peşini bırakmaz. Kendi kapasitesini yine kendi çabaları ile artırır. Ve çabalarının karşılığını alır. İnanç daha çok atalarından ve dedelerinden öğrendiği bilgileri kullanır, kendisi inandığı değerlerin üzerine kendi yorumunu katamaz, kendisi gibi değil "ilahi emrin" öğrettiği ve atalarının tekrar ettiği gibi düşünür.

Özetlersek : Aklın ürünlerini inanç sayesinde koruruz. İnanç sayesinde aklın deliliklerinin ve aşırılıklarının üstesinden gelip onu dizginleyebilir ve onu insanlığın yararına kullanabiliriz.

Akıl sayesinde inandıklarımızı gerçekleştirebiliriz. Onun sayesinde insanlığın kullandığı araç gereçleri, fikir ve düşünceleri geliştirebilir, yine onun sayesinde neden yaratıcıya iman ettiğimizi idrak edebiliriz.